mokslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1982
BIRŽELIO MĖN. 12 d. / JUNE 12, 1982
PART TWO — Nr. 123 (24)

Šiame numeryje:

Stokojam ar apsileidžiam?
Kapitalinis lietuvio veikalas: prof. dr. A. Melniko žvilgsnis į specifinę menų ir kultūrų raidą.
Ingemaras Hedenius — šviesaus pesimizmo filosofas.
Laikas bėga tekinas: Stasiui Santvarui 80 metų.
Icchoko Mero apybraiža „Gied lakštingalėlis".
Stasio Santvaro eilėraščiai.
Pabaltiečių paroda New Yorke.
Lietuvis viso krašto moksliniam komitete.

Kertinė Paraštė

Stokojam ar apsileidžiam?

Ne per seniausiai "Draugo" kultūriniame priede vieno skaitytojo buvo neigiamai pasisakyta tarybinio muzikologo J. Brauno adresu ryšium su jo darbu jau seniau pasirodžiusioje sovietinėje muzikos enciklopedijoje. Toje enciklopedijoje prastai ir skylėtai buvę parašyta apie Lietuvos muziką, ir už tą parašymą bent iš dalies atsakingas buvęs minėtasis J. Braunas.

Kad Sovietijoje teisybė neturi lygių teisių su falsifikacija ir dezinformacija, visi žinome. Taip pat žinome, jog pavienio autoriaus geros intencijos, pasiryžimas būti objektyviu dažnai nieko nereiškia galutiniame ir oficialiame jo pastangų rezultate. Tikriems teisybės ieškotojams greitai apkerpami sparnai. Kai kurie iš jų, to nepakęsdami, spėja paspukti į Vakarus — ypač jei ten tikroji jų tėvynė. Vienas tokių — tas pats dr. Joachimas Braunas, šiandien dėstąs muzikologiją Bar-Ilan universitete prie Jeruzalės.

Š. m. vasario 7 d. teko iš prof. Brauno gauti laišką, kuriame prašo informacijos apie lietuvių muzikologus. Sako, rašęs kelis kartus vienai mūsų mokslinei institucijai, bet negavęs jokio atsakymo. O reikią jam tos informacijos dėl to, kad organizuojąs muzikologų sekciją aštuntajam Baltų studijų puoselėjimo d-jos (AABS) suvažiavimui birželio 17-19 d. St. Paul, Minnesotoje. Iš to gan ilgo jo laiško — ir iš fakto, kad AABS reikalų vedėjas Janis Gaigulis man jį apibūdino kaip "gerą, tikrai gerą mūsų draugą" — sprendžiau, jog lietuvių ir aplamai pabaltiečių muzikologija dr. Brauno asmenyje turi nuoširdų bei atsidėjusį tyrinėtoją.

Šį spėjimą patvirtina ir surengtos sekcijos programa. Joje žada dalyvauti net 12 muzikologų, tarp jų viena iš Paryžiaus, dvi iš Londono, vienas iš Budapešto ir viena iš Hamburgo, kalbėsiančių apie tą ar kitą lietuvių, latvių, estų ar aplamai pabaltiečių muzikos ar muzikologijos aspektą. Kiek man žinoma, iš jų visų vienintelė lietuvė — dr. Raminta Lampsatytė, kurią minėtame laiške prof. Braunas pagyrė kaip "itin rimtą muzikologę". Du kiti pranešėjai — prof. Stephen Reynolds iš Oregono ir Emily Schmalstieg iš Pennsylvanijos — bent susituokę jei ne su lietuve, tai su lituanistu. Nors iš vienos pusės gaila, kad lietuvių paskaitininkų tiek mažai, iš kitos — baisiai smagu, kad "mūsų" temomis giliai domisi tiek daug "nemūsiškių".

Pastaroji aplinkybė aplamai būdinga AABS organizacijai. Nė vienoje sekcijoje lietuviai nedominuoja. O lietuviškų temų — apstu. Be to, būsimo suvažiavimo paskaitininkų tarpe bent 20 nuošimčių — iš viso ne pabaltiečiai. Man atrodo, kad iš to išplaukia dvi išvados — viena praktinė, kita faktinė. Praktinė išvada ta, kad lietuviams derėtų sukrusti ir Baltų studijų puoselėjimo d-ja gyviau susirūpinti. Stokime jon nariais, remkime ją savo jėgomis (juk už latvių ir estų didesnėmis!). O faktinė išvada tokia: patinka mums ar ne, lituanistika ir aplamai baltistika jau nebe parapijinio, o pasaulinio lygio mokslas. Tai ypač įsidėmėtina tiems, kurie, pakinkę visą savo menkystę, priešinasi lituanistikos fakulteto Amerikoje steigimui.

Grįžtant prie prof. Brauno, norėtųsi paminėti dar vieną jo laiško detalę: į Minnesotos suvažiavimą jis kvietė ir žinomą okupuotos Lietuvos kompozitorių Feliksą Bajorą, kuris iš pradžių sutikęs, o paskui "atsisakęs". Taigi dabar bus taip, kad pvz. Vengrijos valdžia išleidžia vengrą prof. Zoltan Falvy kalbėti apie baltų priešistorinę muziką, o neva Lietuvai atstovaujanti sovietų valdžia draudžia net žymias premijas laimėjusiam lietuviui išvykti į aukšto kalibro tarptautinę mokslo konferenciją. Ką tai sako apie sovietų valdžią?! Ogi tai, ko padoriame laikraštyje spausdinti negalima...

Mykolas Drunga

Kapitalinis lietuvio veikalas

Žvilgsnis į specifinę menų ir kultūrų raidą

Dailės bei įvairių menų istorikų per daug niekada neturėjome. Jų gausos nematome ir šiandien. Pasigendame ne tik meno istorikų, bet ir aplamai įvairias meno problemas akademiškai svarstančių žmonių. Dailės gyvenime vešliai lapojant lėkštam mėgėjiškumui, akademiniam ir profesiniam žvilgsniui kartais net nejauku ir pasirodyti. O vis dėlto dar turime ir čia, Vakarų pasaulyje, žmonių, kurių šios srities garsas skamba kur kas plačiau negu mūsų išeiviškoji bendruomenė. Čia turime minty Paryžiuje gyvenantį prof. dr. Jurgį Baltrušaitį, kurio veikalai prancūzų kalba apie specifinį Viduramžių Vakarų Europos meną yra jau tapę pasauline vertybe. Vokietijoje gyvenantis meno istorikas dr. Povilas Reklaitis taipgi, įžvalgų savo žvilgsnį nukreipdamas į istorinę Lietuvos menų raidą, atskleidžia naujų dalykų ir juos pateikia ne vien mūsų pačių, bet ir vokiečių atitinkamoje spaudoje. Baltrušaičio ir Reklaičio pavardės jau žinomos ir mums, ir aplamai europiečiams, net kitų žemynų meno pasauliui, studijuojančiam Europos menų istoriją. Bet pasitaiko kone keistų dalykų: svetimtaučiai meno studijų srityje mūsiškąją pavardę jau plačiai įsidėmėję, o mums patiems ta pavardė ryšium su mokslo pasauliu visai nieko nesako, kartais nesame net iš viso girdėję. Taip yra ir su prof. dr. Antanu Melniku, kurio pavardė menų mokslo pasaulyje šiandien tarp stambiųjų, o mes, išgirdę, nustembame...

Štai čia ir norime, kad ir saviškiai su juo bent kiek susipažintų. O proga yra gera. Tai kapitalinis prof. dr. Antano Melniko trijų didžiulių tomų veikalas, kuris buvo realizuotas "Studia Gratiani" rūpesčiu. Veikalas pavadintas **"The Corpus of the Miniatures in the Manuscripts of Decretum Gratiani"**. Jo reikšmę mokslo pasauliui galbūt rodo ir visų trijų tomų kaina: 810 dolerių. Veikalą galima įsigyti, rašant ir čekį siunčiant šiuo adresu: The Index of Juridical and Civic Iconography, 2207 Yorkshire Rd., Columbus, OH 43221.

Norėdami skaitytojus su veikalu ir su jo autoriumi plačiau supažindinti čia spausdiname vertimą tos medžiagos, kuri leidyklos yra pateikta su atskiru kelių liuksusinių lapų pristatomuoju leidiniu. *Red.*

* * *

Trijų tomų veikalas **"The Corpus of the Miniatures in the Manuscripts of Decretum Gratiani"** ("Gratiano Dekretumo rankraščių miniatūrų korpusas") — kapitalinės reikšmės įnašas Viduramžių visuomenės, jos teisės ir meno ir tuometinių Bažnyčios — valstybės santykių pažinimui. Surankiojęs vieno iš plačiausiai pasklidusio vėlesniųjų Viduramžių teksto iliuminacijas (spalvotas iliustracijas, tampriai surištas su puslapio tekstu) ir jas išanalizavęs tiek stilistiniu požiūriu, tiek pagal tai, kaip jose atsispindi ano meto gyvenimas bei mąstysena, dr. Antanas Melnikas mums pateikė tokį darbą, kuris savo srityje taria paskutinį mokslo žodį ir tuo pačiu metu atveria naujų tyrinėjimų perspektyvas. Taigi šiame veikale išryškintosios sąvokos ir kryžminės įtakos nušvies kelią ir kitus Viduramžių gyvenimo bei minties aspektus betyrinėjantiems mokslininkams.

Minėtas Gratiano Dekretumas (**Decretum**) turėjo daug reikšmės vadinamoje XII-tojo amžiaus renovacijoje arba atsinaujinime. Užsimezgęs "Katedrų statymo amžiuje", šis visuotinis intelektualinių užmojų atgimimas juk padėjo pamatus vėlesniems didiesiems civiliniams bei humanistiniams laimėjimas, žinomiems Renesanso vardu. Vienuolis Gratianas, reiškęsis Bolonoj apie 1140 m., buvo užsimojęs Bažnyčios kanonų teisę atkurti ir pagrįsti kaip atskirą, savarankišką teisės sritį. Gerai įsigilinęs į ankstybųjų Bažnyčios Tėvų mokymą ir kartu apvaldęs tuomet besivystantį dialektinio klausinėjimo bei hermeneutinės konkordancijos metodą, jisai sukūrė pačią pirmąją per eilę šimtmečių susikaupusių bažnytinių normų dinamišką sintezę bei interpretaciją. O tuo Gratiano veikalu, sutrumpintai vadinamu **Decretum**, Bažnyčia susilaukė pagrindinių gairių, leidusių jai prisitaikyti laikmečio reikalavimams, įsigyti stipriau centralizuotą struktūrą ir iš viso tapti aktualia, vyraujančia visuomenės institucija. Taigi šiuo Dekretumu kanono teisė pirmą sykį įgavo modernų, savo laiko reikalavimus atitinkantį pavidalą.

Prof. Antano Melniko išstudijuotų ir aprašytų tekstų ir spalvotų piešinių viduramžinis puslapis iš Vatikano bibliotekos.

Gratiano darbas tarnavo ir kaip tekstas teisių fakultetams, ir kaip šaltinis bažnytiniams teismams, ir kaip vadovėlis administratoriams. Todėl jis tapo ugdančiąja jėga kanonų teisės sužydėjime naujai suprastojo "Kristaus Karaliaus miesto" rėmuose. Pragmatiškai suskirstytas į pavienių atvejų (**causae**) eilę, šis veikalas savo principais formavo nesuskaitomų tūkstančių asmenų gyvenimą. Nesgi Dekretumas tebuvo teisinis Viduramžių katedros atitikmuo: pakeisdamas stiklą ir akmenį sudėtinga teisine argumentacija, jisai pastatė vientisą ir nuoseklią struktūrą, tarpininkaujančią tarp krikščionybės metafizinių sferų ir tūkstančio konkrečių šio pasaulio rūpesčių.

Daugelį čia reprodukuotų miniatūrų sukūrė meistrai, dirbę tuo metu, kada iliuminacija dar tebebuvo laikoma viena iš drąsesniųjų meno formų. Kadangi Gratiano Dekretumo kopijos buvo gaminamos ir paskleistos po visą Vakarų Europą, jos teikia puikią progą pasekti bei nustatyti įvairių iliuminacijos mokyklų ir raštinių (skriptorijų) įtakas bei sąveikas, pasireiškusias čia netiesiogiai, čia tiesiogiai (t.y., kaip kartais pasitaikydavo, per tam tikrų pavyzdinių rankraščių atsigabenimą ir nukopijavimą).

Minėtos iliuminacijos taipgi sudaro turtingą, bet ligi šiol mažai teišnaudotą vaizdiškai apipavidalintų istorinių duomenų šaltinį. Ne kartą jos grafiškai dokumentuoja laikmečio architektūros, pritaikomojo meno, aprangos ir papročių bruožus. Be to, kadangi nusistovėjusios ikonografijos gausiems Dekretumo kazusų politiniams, teisiniams ir praktiniams rūpesčiams išreikšti dar nebuvo, iliuminatoriai (iliustratoriai) dažnai ją patys susikurdavo. Tuo būdu jų darbas vaizdiškai liudija tendencijas bei ypatumus, pasireiškusius interpretuojant teisinius ir teologinius santykius tarp atskirų Bažnyčios normų, politinius santykius Bažnyčios viduje ir tarp Bažnyčios ir valstybės, o taip pat ir "Kristaus Karaliaus miesto" piliečių, tiek dvasiškųjų, tiek pilietinių, papročius ir aprangą.

Šiuose tomuose sukaupta medžiaga iš po visus krikščioniškuosius Vakarus pasklidusių rankraščių, šiandien laikomų Austrijos, Belgijos, Anglijos, Prancūzijos, Vokietijos, Vatikano, Italijos, Ispanijos ir daugelio kitų kraštų muziejuose ar vienuolynų archyvuose. Kaip meno istorijos, kanoninės bei civilinės Viduramžių teisės, paleografijos ir Viduramžių lotynų kalbos ekspertas, dr. A. Melnikas jungia Gratiano teksto nagrinėjimą su jo iliuminacijų analize tokiu būdu, kad, įžymaus mokslininko Cesar Gnudi žodžiu, "per šių tomų struktūros originalumą, per tekstinės ir vaizdinės medžiagos supynimą, per įžvalgų ikonografinių ypatumų sugrupavimą, per pastangas atskirti vieną nuo kitos įvairias raštines bei pavienius iliuminatorius, dirbusius XII - XV a.". atiskleidžia ir išryškėja „to periodo istorinių principų esmė".

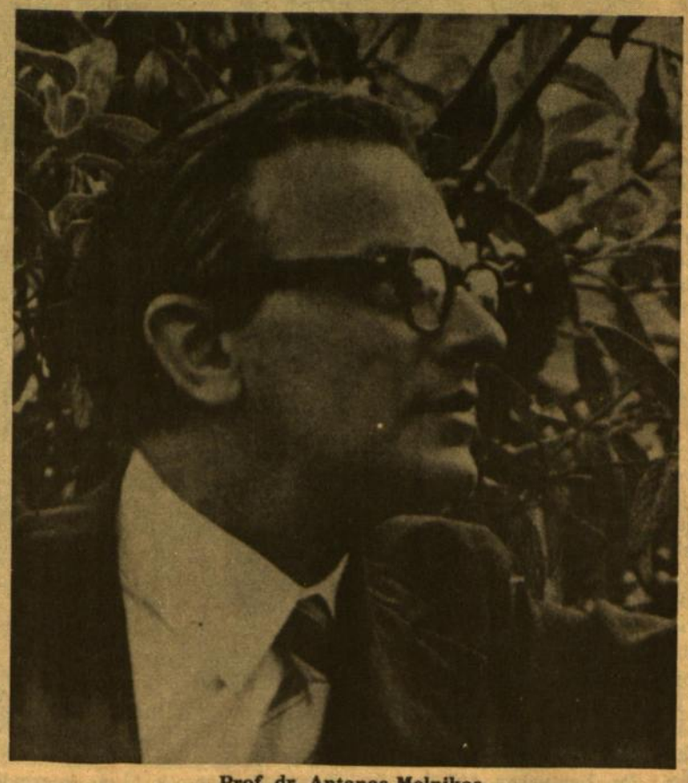

Prof. dr. Antanas Melnikas

Aptardamas šių tomų didžiulį mastą, prof. Millard Meiss taip išsireiškė: "Jau pačioje šio užmojo pradžioje niekas neturėjo jokių iliuzijų dėl jo milžiniškos apimties bei sudėtingumo, ir daugumą jaunųjų mokslininkų tai būtų nuo jo atgrasę". O šiuos tomus pristatydamas prof. Gnudi pastebi, jog "prof. Melnikas įžengė įvairiarūšių mokslinių interesų pasaulin. Bevystydamas savo tyrinėjimus, jis niekada iš akių neišleido jų sąryšio su kitomis disciplinomis, taipgi studijuojančiomis tekstualinius klausimus; duodamas savo įnašą į meno istoriją, jis neužmiršta būtinumo išbalansuoti visus faktorius, glūdinčius teisiniuose tekstuose ir atspindinčius istorinius, filosofinius bei kitus to laikmečio gyvenimo bruožus".

Apie autorių

Antanas Melnikas gimė 1927 m. Lietuvoje. Studijavęs meno istoriją ir filosofiją Pisos universitete ir Florencijos bei Romos Menų akademijoje, jis 1950 m. išvyko į JAV-es. Ten jis 1961 m. įsigijo meno istorijos doktoratą Michigano universitete ir šiuo metu dirba tos srities profesoriumi Ohio valstybiniame universitete.

Studijos dviejuose kontinentuose, daugelio kalbų pažinimas ir keleto įvairių mokslo šakų bei tyrimo metodų apvaldymas padėjo pagrindus šiuose tomuose išvystytajai metodologijai. Šio darbo užuomazgos reikia ieškoti 1963 m., kada dr. Melnikas buvo Bolonjos universiteto pakviestas išdėstyti savo planą ir pristatyti pirminio savo Gratiano Dekretumo miniatiūrų tyrinėjimo rezultatus. Gavęs Fulbright - Hays Senior Research stipendiją, jisai 1964-65 m. galėjo atsidėti tolimesniems šios srities tyrinėjimams. Savo susikurtos naujos metodologijos metmenis 1967 m. paskelbė straipsniu **Studia Gratiana** (XII) žurnale, o apie jos religinius - politinius aspektus 1968 m. skaitė pranešimą Trečiajame Kanonų teisės tarptautiniame suvažiavime Strasbourge ir 1971 m. Tarptautiniame Viduramžių studijų kongrese Mendola - Trente.

Dr. Melnikas taipgi parašė **The Renaissance Image of**

(Nukelta į 2 psl.)

Kapitalinis lietuvio veikalas

(Atkelta iš 1 psl.)

Man and the World (Renesansinė žmogaus ir pasaulio samprata); tai parodinis katalogas, išleistas Ohio valstybiniame universitete 1961 m. surengtos ir jo paties vadovautos Renesanso konferencijos proga. Viduramžių teisės rankraščių iliuminacijai tyrinėti yra susilaukęs paramos ir iš National Endowment for the Humanities bei iš The Samuel Kress Foundation. Be to, Melnikas yra ir serijos **Corpus picturarum minutarum quae in codicibus manu scriptis iuris continentur** (Teisinių rankraščių miniatiūrų korpusas) autorius. 1971-72 m. gavo antrąją Fulbright - Hays subsidiją Romos universitete romėnų civilinei teisei studijuoti. Tų studijų tikslas — ruoštis antrajam veikalui, einančiam lygiagrečiai su traktatu apie Gratiano Dekretumo miniatiūras. Šis naujas darbas nagrinės justinijoninės ir feodalinės teisenos rankraščių civilinės teisės kompiliacijų iliuminacijas. *Vertė M. Dr.*

Prof. Antano Melniko veikale aptartieji viduramžinių tekstų ir piešinių puslapiai iš Escorialo karališkosios bibliotekos.

Ingemaras Hedenius — šviesaus pesimizmo filosofas (1908 — 1982)

DR. J. LABUTIS

Š. m. gegužės 2. Uppsalos mieste mirė žymiausias šiuolaikinis švedų filosofas ir publicistas Ingemaras Hedenius, vos pradėjęs 75-sius amžiaus metus. Kaip filosofas jis aprėpė daugelį sričių: filosofijos istoriją, pažinimo istoriją, dorovės, teisės, religijos filosofiją, estetiką, bendrąją vertybių teoriją. Kaip publicistas jis aistringai reiškėsi spaudoje ir raštais, daugiausia dorovės, tikėjimo, politikos klausimais.

Velionis buvo gimęs Stockholme 1908 balandžio 5. Jo filosofiniam subrendimui lemiamos įtakos turėjo du jo mokytojai, vad. Uppsalos filosofijos kūrėjai — profesoriai: Axelis Haegerstroemas ir Adolfas Phalėnas. Abu savo mokytojus jis gražiai pavaizdavo savo vienoje paskutinių knygų *Apie didelius žmones ir mažus* (1980). Ypač jį žavėjo Phalėnas. Savo pirmuosiuose raštuose — disertacijoje apie Berkeley'o filosofinę sistemą (Lunde, 1936) ir habilitaciniame darbe apie Hume'o moralinę teoriją (1937) — jis išnagrinėjo anglų mąstytojų mintis, taikydamas Phalėno dialektinį metodą. Tačiau vėliau Hedenius laikė originalesniu ir vaisingesniu mąstytoju Haegerstroemą. Juo sekdamas, didelį susidomėjimą sukėlusiame veikale *Apie teisę ir dorovę* (1941) Hedenius pritarė Haegerstroemo vertybiniam nihilizmui, teigdamas, kad ištaros apie gėrį ir blogį, teisumą ir neteisumą negali būti teisingos ar klaidingos, bet yra imperatyvai. Tačiau jau šiame veikale, dėl kurio ginčai nenutilo visą dešimtmetį, Hedenius atsipalaidavo nuo savo mokytojų įtakos, iškeldamas prasmės sąvokos ypatingą reikšmę dorovės ir teisės filosofijoje. Jis ir vėliau nesiliovė domėjęsis dorovės ir teisės filosofijos klausimais. Už tai jam Uppsalos universitetas 1979 m. suteikė teisės mokslų garbės daktaro laipsnį. Visų pirma tuo norėta pagerbti ir įvertinti jo indėlį realistiškesniame teisės pagrindų tyrime, daugiau nagrinėjant pagrindines teisės sąvokas, kai jos faktiškai naudojamos.

1938 m. Hedenius gavo praktinės filosofijos docento vietą Uppsalos universitete. Anglų loginės — analitinės filosofijos (G. E. Moore, B. Russel, C. D. Broad) poveikyje jis galutinai atsisakė savo mokytojo Phalėno dialektinio metodo ir pasuko analitinės filosofijos peršamu vad. sveiko proto keliu. Domėdamasis sąvokų turinio sklaida, jis išnagrinėjo įsitikinimo ir nuovokos sąvokas, surado savitą metodinę kryptį, kuri dar labiau išryškėjo nuo 1945 m., kai Hedenius pradėjo domėtis Platono raštais ir aiškinti jų turinį.

1947 m. paskirtas praktinės filosofijos profesorium tame pačiame Uppsalos universitete, Hedenius stengėsi aprėpti visas šios mokslo šakos sritis. Bendrąją vertybių teoriją papildė sąvaip suprastu vertybių nihilizmu. Dorovės filosofijos problemas sprendė žmogiškųjų sąlygų ir praktinio gyvenimo šviesoje. Daugelis jo dorovės filosofijos minčių, pavyzdžiui, veikaluose *Keturios dorybės* (1955), *Gyvenimas ir nauda* (1961) yra drauge tiriamojo ir siūlomojo pobūdžio. Hedenius buvo įsitikinęs, kad nekliudomas kai kurių dorovinių pažiūrų skelbimas neprieštarauja jo pripažįstamam loginiam vertybių nihilizmui ir yra suderinami dalykai.

Ne malonumas, bet nauda žymi šio švedų filosofo dorovines pažiūras, kurios galutinai susiklostė jo veikale *Apie žmogaus dorovines sąlygas* (1972). Tai nehedonistinio utilitarizmo etika, kuriai būdingas pusiausvyros nebuvimas tarp blogio ir gėrio. Hedenius tai vadino "blogybių svorio principu", tuo norėdamas pasakyti, kad gyvenime yra tokių blogio apraiškų, kurių joks gėris nepajėgia atsverti. Čia glūdėjo jo pesimistinės pasaulėžiūros šaknys. Minėtąją knygą apie žmogaus dorovines sąlygas Hedenius laikė savo svarbiausiu filosofiniu veikalu. Jame irgi atsispindi jam būdingas teisės ir dorovės filosofijoje bei viešuose svarstymuose naudojamų sąvokų gvildenimas.

Hedenius daugeliui atrodė aistringas ir priekabus ateistas. Daug vėjo sukėlė šeštojo dešimtmečio pradžioje pasirodžiusios jo esėjų knygos *Tikėjimas ir žinija* ir *Pasirinkti pasaulėžiūrą*. Šiais veikalais jis pasirodė kaip stiprus religijos filosofas. Skelbdamas "intelektualinę dorovę", jis reikalavo netikėti nieku, ko negalima laikyti tiesa be protingos priežasties. Šitą dėsnį jis reikalavo taikyti ir krikščioniškojo tikėjimo tiesoms, patikrinti jų protingumą. Kai kurie švedų teologai pripažino jo kritiką daugeliu požiūrių teisinga. Nelengva nustatyti, ar Hedenius buvo ateistas ar tik antiklerikalas, tačiau jis stipriai paveikė švedų teologų sluoksnius, kuriems rūpi teologijos moksliškumas, pastūmėdamas juos iš esmės susidomėti iki tol apleistais tiesos ir prasmės klausimais, kurie sudaro naują tikėjimo ir pasaulėžiūros mokslo šaką (Uppsalos universitete dabar ji turi savo atskirą katedrą).

Hedenius kūrybiškai reiškėsi ir estetikoje: nagrinėjo klasikinės tragedijos problemą, tyrinėjo grožinių raštų semantines ypatybes, išreiškiančias žmogaus gyvenimo sąlygas, su nepaprastu įsijautimu muzikos turinyje ieškojo "nekonstatuojančių" įžvalgų, kurias vadiname grožio pergyvenimais.

1973 m. Hedenius išėjo pensijon. Jo kūrybinė galia pasiekė viršūnę. Per tą laiką jis paskelbė septynias naujas knygas. Aštuntoji apie žmogaus vertybę spausdinama. Devintosios stambios dalys pasiliko rankraštyje. Žinovai labiausiai vertina jo vėliausius darbus, kurie parašyti visiems aiškia ir suprantama kalba.

Plačioji švedų visuomenė filosofą Hedenių geriausiai pažino kaip publicistą, sukūrusį daugybę ilgai nenutilusių ginčų. Jis mėgo drąsiai ir aštriai reikšti savo nuomonę visiems rūpimais klausimais, sugebėjo tvirtinti, argumentuoti, nebijojo pasakyti išsiskiriančią ne visiems patinkančią nuomonę. Todėl vieniems jis buvo dorovinis vadovas, kitiems užsigavimo akmuo. Jis reikalavo priešintis blogiui, neužmerkti akių, bet visaip stengtis, kad gyvenimo žalotojams būtų užkirstas kelias.

Hedenius skaudžiai plakė įvairias visuomenės ydas kaip antisemitizmą, bulvarinės spaudos "chuliganizmą". Didžiausias blogis jam atrodė — merdinčio, kankinamo, nebenorinčio gyventi žmogaus negalėjimas numirti. Todėl septintojo dešimtmečio pradžioje Hedenius švedų spaudoje sukėlė audringą ginčą apie reikalą padėti žmogui numirti. Čia irgi atsispindėjo filosofo pesimistinė filosofija.

Nors ir pesimistas, jis vis dėlto nebuvo perdėm niūrus žmogus. Arčiau jį pažinusieji teigia, kad Hedenius mokėjo džiaugtis gyvenime patirtais dideliais ir gražiais dalykais, mėgo pabūti su tais, kuriais žavėjosi, kuriuos mylėjo ir laikė bičiuliais.

(Nukelta į 4 psl.)

Pov. Lantuchas Ekskursija į Emanuelio Kanto kapą (vario graviūra)
Iš pabaltiečių parodos Kultūros židiny, New Yorke. (Nuotr. V. Maželio)

Laikas bėga tekinas...

JURGIS JANKUS

Kas gali tikėti, kad šiemet gegužės mėnesio gale Stasys Santvaras jau perlipo į devintą dešimtį. Tai amžius, kai su daugeliu jo sulaukusių net lengvai susišnekėti nebegalima, bet ne su Santvaru. Jis tebėra toks pat gyvas, net ir moteris tebežavi lygiai taip pat, kaip tada, kai su juo prieš keturiasdešimt metų pirmą sykį susipažinau.

Per ilgą gyvenimą jis įvairiose mūsų kultūrinio gyvenimo šakose yra giliai įmynęs savo pėdas, nepasitraukia iš jo nė tokio brandaus amžiaus sulaukęs. Tik reikia pavartyti, kad ir praėjusių metų mūsų spaudos komplektus, Stasio Santvaro vardą užtiksime daugelyje vietų. Nuo paskaitų ligi rečitalių. O per visą gyvenimą jis ir operos solistas, ir poetas, ir dramaturgas, ir teatro direktorius, ir Rašytojų draugijos vadovaująs asmuo, ir paskaitininkas ir laikraštininkas, ir memuarininkas. Taip, ir memuarikas. Juk kiek laikraščiuose yra išbarstytų jo atsiminimų apie kitus, krūvon surinkus, tikrai gražus tomas išeitų. Tik apie save nieko nėra parašęs, o jeigu parašytų, atsivertų ne tik jo paties spalvingas gyvenimas, bet apie jį susivarstytų ir daugybė kitų, mūsų kultūriniame, net ir politiniame bei religiniame gyvenime daug svėrusių asmenybių. O ir kiti daug ką galėtų pasakyti apie jo buvimą teatre, Rašytojų draugijoje, Bostono subatvakariuose ir daug kur kitur.

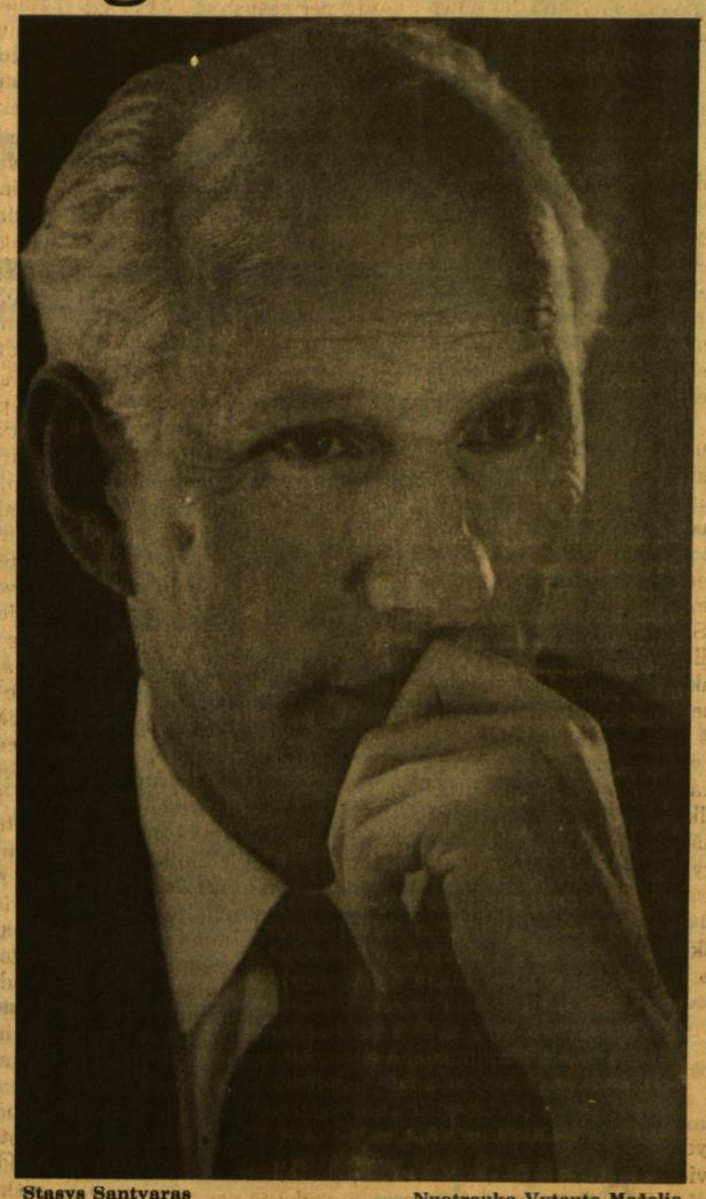

Stasys Santvaras Nuotrauka Vytauto Maželio

Kaip su Stasiu Santvaru susipažinau, net pats šiandien neatsimenu. Vargu ar atsimena ir jis, nors ir turi nepaprastą atmintį. Atmintį ne tik įvykiams, bet net skaičiams. Prieš keletą metų, kai netoli Rochesterio vyko vasariniai lietuvių kalbos kursai, pravažiuodami pro Bostoną, stabtelėjom pas Santvarus ir ta pačia proga parsivežėm jį į Rochesterį. Čia reikėjo sužinoti, kada, kur ir kaip tie kursai prasideda. Reikėjo skambinti, susigaudyti žmones. Skambinau, užsirašinėjau telefono numerius, o Stasys sėdėjo tam pačiam kambarėly. Po kiek laiko nebegalėjau rasti vieno telefono numerio. Vartausi po popierėlius, ieškau, o Stasys ir klausia: "Tai ką pametei?" Kai pasakiau, jis tik nusišypsojo ir numerį pasakė. Nenorėjau tikėti, bet jis pakartojo ir keletą kitų, kuriuos užsirašinėdamas garsiai minėjau. Pabandžiau skambinti, numeris buvo teisingas: prisišaukiau žmogų, kurio reikėjo. Atmintį kalboms tai buvau seniai pastebėjęs. Man reikėjo ir dabar tebereikia žvilgterėti į žodyną kaip koks žodis rašomas ar tariamas. Jam nereikėjo. Darbas teatre reikalavo gerai pažinti bendrinės kalbos žodyną ir tartį, ir jis tai išmoko iš pagrindų. Atsimenu, net ir kalbininkų nesutarimus gerai žinojo, todėl ne taip seniai net juokas suėmė, kai vienas kritikas, įsibėgėjęs daug ką Santvaro rubajatuose neigti, pridėjo dar nemokėjimą kalbos bei kirčiavimo. Žiū-

(Nukelta į 3 psl.)

Gied lakštingalėlis

Icchokas Meras

Jau tiek metų praėjo, tiek metų...

Ko tu dabar iš manęs nori? Kad vėl pasakočiau? Kad vėl pasakočiau tau, kaip visa tai buvo, kaip nutiko ir kas nutiko tą vakarą ir tą naktį, šviesią, kvepiančią birželio naktį?

Kad nuramincčiau?

Kad nuramincčiau tave, prisiekčiau, jog nieko tokio ypatingo neįvyko, kas ten galėjo įvykti, tikrai neįvyko, kas ten galėjo įvykti... O gal...

Gal ir įvyko.

Iš kur aš galiu žinoti, kas tave labiausiai skaudina ar neramina, gal pasakysiu, kad tikrai nieko tada nebuvo, o tu būsi nepatenkintas, nors ir neparodysi to, dėsies abejingas ar ironiškai iškreipęs lūpas rodysi, koks tu kilniaširdis, norėdamas tikėti ir netikėdamas, ir nežinosiu ar patikėjai, — ar neapsimetame kartais? — juk apsimetame vienas prieš kitą ir neparodome, ką iš tikrųjų galvojame, o gal tik tariamės taip galvoją, o iš tikrųjų yra visai kitaip, ir mes patys to nežinome.

Ką pasakyti? Ką?

Gal tau būtų lengviau ir mieliau, jei sakyčiau, kad užsimiršome tą vakarą ir tą naktį, uždraustą vaisių beragaudami — iki aušros, iki paryčių, ir nežinojome, negalvojome, vieni esame ar ne, ar aplinkui tik medžiai, krūmai, vėjas, šilta vasaros naktis ir tik mudu du, jis ir aš, ir daugiau nieko, jokių žmonių, jokios žmogiškos dvasios aplinkui, nors išbridome tada į šilą ne vieni, nors išėjome didžiuliu būriu — vyrai ir moterys, vaikinai ir merginos, išėjome pabraidžioti rasota vakaro žole, išbėgome sutikti trumpiausią, pačią trumpiausią vasaros naktį, ir taip iš tiesų buvo, ta naktis man išliko trumpa — trumputė, prabėgo ji, mirktelėjusi, nespėjau pagauti jos, sulaikyti, gal sulaikyti jos ir nereikėjo ar nenorėjau ar negalėjau ar neišdrįsau, pati dabar nebežinau. Gal buvo jinai, ta trumpoji birželio naktis, paskutinė mano mergautinė naktis, paskutinis mergos atokvėpis, paskutinis atsidūsėjimas prieš ilgą ištikimą moters gyvenimą, tada, matyt, taip galvojau, maniau, o gal ir nieko negalvojau, nežinau, nebežinau, juk tiek metų, tiek metų — kiek? ar skaičiuoji? ar žinai? neskaičiuokim, — tiek metų praūžė, pragarmėjo, palikdami raukšles veide, apie lūpas ir paakiuose, sutraukdami kaklo odą, išdabindami ją piktais, nemoloniais būsimosios senatvės piešinėliais.

Tie piešinėliai...

Ne, nesvarbu.

Gal ir nematai, nepastebi jų, aš žinau, aš tikiu, aš tikrai tikiu, kai sakai, kad myli mane, ir aš tau tokia pat jauna ir graži ir miela ir vienintelė, kaip anksčiau, kaip visada, nuo pat pirmosios akimirkos, kai pamatei mane ir supratai, kad tau skirta esu, aš tikiu ir noriu tikėti, labai noriu, bet vis tiek... juk vis tiek ir man gali kilti abejonė, ir aš padvejoti galiu, juk nežinau, ar tikrai nematai mano raukšlių, kurių kadaise nebuvo, ar nepastebi mano praretėjusių plaukų ir žilų plaukų, kuriuos ilgai dangsčiau ir roviau, o dabar neberaunu ir nebedangstau, nes niekur jų negaliu paslėpti, jau ir dažai bejėgiai, jie trumpalaikiai ir nepadeda, o gal net dar labiau išryškina tas baltas gijas, kurios rusvos, o ne juodos pasidaro, nors kadaise jos visos kaip viena, viena prie vienos, kaip juodo varno plaukas blizgėjo, kaip...

Atleisk, ne apie tai kalbu...

Žinoma...

(Atkelta iš 2 psl.)

rėjau į tokį drąsų neigin; ir nejučia pagalvojau, kad dar daug vandens Amerikos upėmis nutekės, kol tu, mielas bičiuli, taip pramoksi savo kalbos, kiek jos moka Stasys Santvaras.

Kaip Santvaras rašo eilėraščius, neteko iš arčiau matyti. Ne sykį yra jų paskaitęs, kartais vidury skaitymo yra stabtelėjęs ir pasakęs, kad tą vietelę reikės dar pažiūrėti. Eilėraštis neilgas kūrinys. Prie jo nereikia sėdėti savaičių ir mėnesių, bet pamatęs, kaip jis rašo dramas, nustebau. Atsimenu, kaip rengėsi rašyti "Kaimynus". Apie juos užsimindavo, šnekėdavo, niekada nepasakojo jų turinio ištisai. Bent neatsimenu, kad būtų pasakojęs. Vieną dieną, nebeatsimenu net kodėl, man prireikė Santvaro. Paskambinau. Atsiliepė Alė Santvarienė ir pasakė, kad Stasys dabar užsiėmęs, rašo "Kaimynus". Tada iš jos ir sužinojau, kad Stasys visada taip daro. Pirma veikalą susiplanuoja ligi smulkmenų, o tada sėda rašyti ir rašo be jokių pertraukų. Net valgyti, sakė, kartais sunku priprašyti. Visi kiti reikalai turi būti padėti į šalį. Kad neišsiblaškytų, net ir su artimiausiais darugais susitikimus atideda, kol darbas bus baigtas.

Toks jo ryžtas ir sugebėjimas atsiskirti, atsidėti tik rašomam darbui tada man kėlė pavydą. Tebekelia ir dabar. Ne vien pavydą, bet ir pagarbą už savo talento vertinimą. Vėliau lygiai taip pat rašė ir "Moterų santarvę". Atsiskyrė nuo visko, užsidarė ir tepasirodė, kai veikalas buvo gatavas. Paskum atsivėrė, pasikvietė būrelį bičiulių, škaitė, klausėm, svarstėm. Kurščiau, kad "Moterų santarvę" statytų Jaunajame dramos teatre, bet jis svyravo. Gal ir būtų statęs, bet nebebuvo kada — kitą sezoną jau nunešė raudonasis maras. "Kaimynus" tai pastatė Didysis dramos teatras. Spektaklis buvo puikus, žiūrovai veikalą sutiko džiaugsmingai, smagu buvo, kad mūsų scena praturtėjo nauju ir gana šmaikščiu veikalu, bet kitą dieną Pulgis Andriušis tvojo autoriui lyg vėzdu per galvą: savo recenzijoj jis "Kaimynus" į nieką pavertė. Jau per neilgą pažintį buvau pastebėjęs, kad Stasys yra jautrus, ypač jautrus bet kokiai neteisybei, bet po "Kaimynų" recenzijos pamačiau, kad tas jo jautrumas yra tikrai didelis. Man atrodė, kad į tokius arogantiškus pasapaliojimus reikėtų tik ranka numoti, bet Stasys to negalėjo. Jis tikrai kentėjo, ir netrumpą laiką, nors Pulgio adresu negirdėjau paleidžiant nė vieno tikrai pikto žodžio. Blogiausia ką yra pasakęs, tai kad Pulgiui turbūt yra labai smagu kam nors už gerą darbą įkąsti, ypač, jeigu to darbo autorius yra ne iš jo gengės. Nepalengvino jo nuotaikos dar ir tai, kad neatsirado nė vieno recenzento, kuris spaudoje būtų išėjęs "Kaimynų" ginti.

Teatru Santvaras sirgte sirgo. Ypač sielojosi, kad Lietuvos teatrams atsirastų vis daugiau lietuviškų veikalų. Jo ir Juozo Monkaus skatinamas, sumečiau "Sūnus", o vėliau, jau vien tik jo judinamas, parašiau "Audronę", muzikinę dramą. Jai muziką jau rašė Jonas Švedas ir su ja turėjo būti pradėtas 1944 metų Jaunojo dramos teatro rudens sezonas, tik jis "prasidėjo" su visai kitokia drama ir kitokia muzika. Man rimtas rašymas teatrui su tais bandymais ir pasibaigė. Per trumpą laiką nespėjau net kaip reikiant teatran įsigauti, tai tas nutrūkimas nebuvo ir sunkus, bet Stasys Santvaras savo nutrūkimą pergyveno ir tebepergyvena visiškai kitaip. Po "Žvejų", "Kaimynų" ir "Moterų santarvės" jis buvo beįsibėgąs teatrui duoti kasmet bent po vieną veikalą, bet kam berašys, kam beduos, kad įvykiai jį paliko visiškai be teatro, net išstumtas iš Lietuvos, jis nenuleido rankų. Būdamas svetur, išleido kelias poezijos knygas, daug dirbo Lietuvių rašytojų draugijai, stipriai reiškėsi ir tebesireiškia mūsų periodinėje spaudoje ir apskritai kultūriniame gyvenime; su literatūros vakarais irgi yra aplankęs daugybę vietovių.

Kasdieninėn artumon kuriam laikui mane su Stasiu sustūmė atsitikimas Kauno Jaunimo teatre. Jaunimo teatras buvo išlaikomas Kauno miesto savivaldybės, ir vienu tarpu jo aktoriai ėmė skųstis, kad teatro administracijoje esama netvarkos, kad scenai labai reikalingi daiktai dažnai išeina į juodąją rinką. Įsitikinęs, kad jų skunduose yra teisybės, paprašiau burmistrą nusiųsti revizorių. Jis tikrai rado pakankamai inkriminuojančios medžiagos teatro administratorių traukti teisman, bet burmistras, norėdamas išvengti vokiečių įsikišimo su savo kacetinėm bausmėm, pasiūlė administratoriui pačiam pasitraukti. Su administratorium solidarizuodamas, pasitraukė ir teatro direktorius Bručkus. Buvo pavojaus teatrui likti be vadovybės, nes okupacijos metais niekas labai nesiveržė į tokias liesas vietas. Padėtį išgelbėjo Stasys Santvaras. Jis sutiko pasiimti tą naštą, ir atėjo ne vien direktoriauti, bet atsinešė daug entuziazmo ir savo idėjų. Ligi šiol Jaunimo teatro vardo nedaug kas ir težinojo. Visi vadino Vaikų teatru, nes iš tikrųjų visi jo vaidinimai ir tebuvo skiriami vaikams, o bręstą jauni teatro aktoriai norėjo augti. Norėjo vaidinti gyvus žmones, ne vien varles, skruzdėles, žiogus ir kitokius pasakų gyvius. Tai buvo antroji Jaunimo teatro krizė, kurios senoji vadovybė nenorėjo (ar gal nesugebėjo) pastebėti. Santvaras iš pat pradžių ją pamatė ir atsistojo aiškiai aktorių pusėje. Jam atėjus iš karto pranyko plyšys tarp aktorių ir administracijos. Padėti aktoriams augti jis tuojau įsteigė Dramos studiją. Teatras buvo įsikūręs buvusiojo kino teatro salėje, kiek panašioje į didelę daržinę ar erdvų sandėlį su menka scena ir dar menkesnėmis užkulisio patalpomis. Santvaro rūpesčiu buvo paruoštas planas tą salę paversti žiūrovams jaukiu, vaidintojams patogiu, moderniška scena aprūpintu teatru.

Svarbus buvo repertuaro keitimo klausimas. Aktoriai keitimo labai laukė, o žmonės buvo

(Nukelta į 4 psl.)

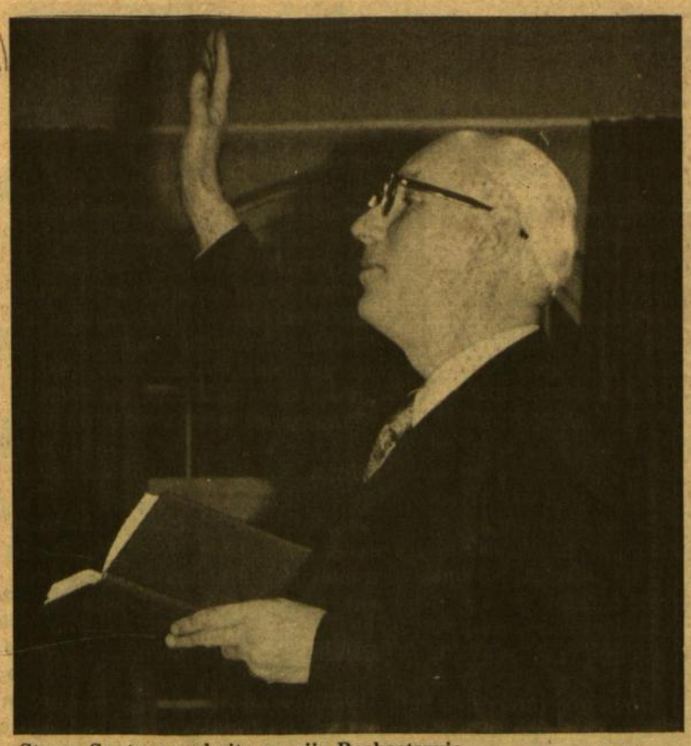

Stasys Santvaras skaito poeziją Rochesteryje.

Stasys Santvaras

ČIURLIONIŠKAI

Vėtra griauna liekną godų bokštą,
Stoviu prie juodų paskliaučių — —
Dar širdis gyventi ir mylėti trokšta —
Kas įkvėps gyvybę kalnui griaučių?..

Dievas vėtroje mane paliko vieną,
Ar pasieksiu aš rytojų? — —
Laiko upė senka. Bėgu švęsti dieną,
Laimę, it jaunystę, dar svajoju!..

„Bėkit, bėkit, bareliai!", — per palaukę,
Marių sutemos, žėrėkit saulėm! —
Mano siela meilės rytmečio teblaukia,
Pertekus rūsčių dienų apgaulėm...

NOVA SCOTIA

1. Rudens peizažas

Kaip Kiklopų didelės ir paslaptingos akys —
Pakrantes tranko gilūs ežerai — —
O čia, ant kranto, eglės, pušys, skroblai,
Beržai ir jovarai...

Tartum Galdiko paveikslų gyvos ugnys —
Liepsnoja spalvomis rudens simfonijos sparnai — —
Po medžių kojom viržių vyšniniai kilimai —
Tokie čia puošnūs rudenai!..

Ir širdis, lyg paukštė pabaidyta, sunerimsta,
Nuo reginių savumo sukasi galva! —
Ir debesys pilki, ir medžiai kalba, tarsi broliai,
Gal tai rudens peizažo Lietuva?..

2. Švyturys

Retai kada čia prakalba tyla,
Retai kada nurimsta marių vėjai — —
Į tolį bėga iš vandens iškopusi uola —
Per amžius jos neįveikė dievai griovėjai...

Uolos viršūnėj, lyg vienuolis, stypso švyturys,
Metąs akių liepsnas į vandenyną — —
Tai jis išgąsdintų laivų palaimos žiburys,
Tai jis paklydusį ir blaškomą viltim gaivina...

Jei gūdžios naktys dar kankins svečioj šaly —
Sustingti švyturiu geidžiu, o nerime rūstus! —
Žarstydamas akių ugnis, gal pamatyčiau aš toli
Tėvynės mylimus krar tus...

3. Atlantas

Atlantas trankosi kietom bangom
Prie Naujosios Skotijos krantų — —
Dangus apsiniūkė tamsiom dangom —
Toj audroj — mes vien tik žiupsnis pakratų...

Ir tu, svajone mano, vėl tokia skaudi,
Tartum vandenyno šelstanti banga! —
Tu šūkauji ir tyčiojies manoj širdy:
Čia ne Palanga, ne Palanga!..

Atlantas, tarsi švino verdanti putra,
Mintys, kaip laivai, paskęsta vėtros bildesy — —
Norėčia grįžt namo, bet kelio dar nėra —
Mirsiu aš skaudžiam gimtinės ilgesy...

LIETUVA

Daugumas dainių graudžiai gieda:
Tu maža, mažytė, gal mažiausia! —
O man tai svetima, skaudu ir gėda,
Nes mano sieloj tu didžiulė, didelė, didžiausia! —

Mažytė būdama, nuskurusi pelenė,
Ar tu pasiektumei Juodųjų marių krantą? —
Totoriai, rusai, vokiečiai ir lenkai neišmanė,
Kaip pasivyti,
Kaip sutramdyti Vytį,
Kuris per ugnį, per upes, per kalnus skrenda!..

Mažytė būdama, besparnė siela,
Ar dvasios lobių tu prikrautum į kaimynų klėtis? —
Ar tu, kaip motina, įveiktum praradimo gėlą?..
Tai tavo genijaus sparnai,
Aušrom žėrėję amžinai,
Nuo marių ligi marių kilo pergalėm dirvas apsėti!

Mažytė būdama, tik žemės lopinėlis,
Ar tu pakeltum amžių kovas, žudymus, vergiją,
Ar akyse negestų spindintis padangių mėlis?..
Nei nūdien, nei seniai,
Ak, niekuomet maži nebuvo kankiniai, —
Kaip feniksai, jie pelenuos atgyja!..

Aplinkui Lietuvą, dainų ir sodų šalį,
Patrakę vanagai be atvangos tebgieda:
Tu maža, mažytė, gal mažiausia! —
O man tai svetima, skaudu ir gėda,
Nes mano sieloj tu didžiulė, didelė, didžiausia!..

Bet nepyk.

Žinau, turiu kalbėti apie lakštingalas, apie tą trumpiausią vasaros, metų, o gal net viso mano gyvenimo trumpiausią naktį, apie paskutinę mergautinę naktį, nors jau buvau tavo žmona, jau buvau moteris, bent man tada taip atrodė, nors gal ir ne taip buvo, nežinau, dabar tikrai nieko nebežinau.

Kas toji naktis?

Kas toji naktis, sakai...

Iš tiesų, juk buvo tokių dienų ir vakarų ir naktų tokių buvo ir prieš tai, kol tavęs dar nepažinojau, buvo jaunatviškas prisilietimas — rankų, veidų, lūpų ir kūno, o vėliau — ir vėl buvo — jau su tavim ir, matai, kuo visa tai pasibaigė, gerai pasibaigė, tiesa? Gerai, labai gerai, juk pats matai, aš patenkinta, laiminga aš ir myliu, myliu, myliu tave, rankas prie širdies pridėjusi, prie krūtinės tvirtai prispaudusi tau sakau, tu ir pats turėtum matyti, myliu labiau negu bet kada, kiekviena moteris man gali pavydėti, tikrai gali, o aš žinau, kiek kenčia moterys, žinau, ne kartą mačiau ir matau, kaip jos vysta, žūsta, lyg lauko gėlės nuskintos ar išrautos ir numestos, į gaivų vandenį nepamerktos, niekada moterimis nebuvusios ir netapusios moterimis, o aš juk negaliu skųstis, ne, apsaugok Dieve, tada, tą vakarą ir tą naktį aš tikrai apie tai negalvojau ir negalėjau pamanyti, aš dar nesupratau, kas tai yra, negalėjau suvokti ir įsivaizduoti negalėjau, kas tai yra moteris, kas tai — žmogus. Tu juoksies? Tu juoksies iš manęs? Be reikalo. O kas tai yra — žmogus?

Gerai, nekalbėkim apie tai. Gerai, gerai, gerai. Tu nori žinoti, kas buvo tą vakarą ir tą naktį, kai tavęs nebuvo greta, tu buvai kažkur toli, galbūt apie mane galvojai, o tavo vietą staiga, nelauktai užėmė kitas, ir su juo, o ne su tavim ėjau petys į petį, ėjome prigludę, niekur nėjome, nieko blogo daryti nėjome, o ir ne vieni, ne, ne, ne vieni, juk pats žinai, visu būriu ėjome klausytis lakštingalų.

Man sakė tada, nežinojau ar tiesa, bet tiesa, kad tą naktį trumpiausią vasaros naktį, lakštingalos suokia puikiau nei visada.

Netiki? Ar tikrai netiki? Tai kodėl, pasakyk, niekada neišvedei manęs į naktį, į pačią trumpiausią vasaros naktį klausytis lakštingalų, iš tiesų, kodėl jis, o ne tu tuomet buvai greta, kodėl ta naktis buvo ne mūsų abiejų, mūsų, mūsų, mūsų, tik mūsų ir niekieno daugiau, kodėl dabar, prisiminusi, visą jos pusę turiu atiduoti svetimam, kurio nematau, kurio nesutinku, o jei ir sutikčiau, nieko man nereiškiančiu? Kodėl ta pusė — ne mūsų, ne tavo ir ne mano kartu, kodėl apvogėm save, ir mane, ir tave, gal pasakytum, gal man dabar galėtum pasakyti? Juk ir tu, Dieve mano, ir tu nebe tas kudlotas jaunuolis, kaip tada, juk ir ant tavo veido gula raukšlės, tavo judesiai ramesni, nebe tokie staigūs, tavo plaukai labiau nei mano praretėję ir beveik visai balti jie, nors, nemanyk, jie brangūs man, kaip tu, o tu — viskas, ką turiu, bet jeigu kalbame dabar... O tu klausi, tu staiga klausi, kas buvo tada, kažkada, prieš tiek daug metų, žilas jau, o klausi nei iš šio, nei iš to. Kam klausi? Ar svarbu? Ką tai reiškia dabar, po tiek metų? Ar reiškia ką? Klausi, lyg vakar būčiau išėjusi į šilą ne su tavim, o su kitu, su svetimu. O nežinau, ar svetimu, nepyk, bet nežinau. Taip, taip, nepyk, nors šiandien jis man tikrai svetimas, ir vakar, ir užvakar, ir visus tuos metus, bet tada, tą vakarą ir tą naktį — ne, ne svetimas buvo, nes juk nebūtume prigludę kits prie kito, ar būtume? Ir nebūtume nudilginę kits kito tuo pirmuoju prisilytėjimu, tokiu netikėtu ir aštriu ir kvepiančiu kaip erškėtrožė tą trumpą birželio naktį.

Tą naktį...

Tą naktį.

Tai kodėl klausi?

Kam klausi?

Tyčiosies dabar iš manęs, iš savo susenusios moters? Ar verta? Imsi neapkęsti manęs, ar gal tyčia papasakosi, kad ir tu išėjai kažkada, šviesią naktį ar ūkanotą vidudienį, išėjai į šilą ar į žalias lankas ar per dygias kvepiančias ražienas, gubomis kaip kūnais virpančias, klajojai su kita, svetima, o ne su manim. Bet aš juk neklausiu ir niekada nepaklausiu, tai kam tau mane skaudinti, jei nenoriu žinoti, nes gal ir nebuvo niekada, vien pasityčioti nori, na, tyčiokis, bet ar palengvės tau? Ar tada tikrai būsi laimingas?

Tik tada?

Ar negana, kad myliu tave? Kad myliu?

Myliu!

Gal ta naktis, ta trumpa naktis išmokė mane tave mylėti, tave, ne ką kitą, geisti tavęs ir atsiduoti tau, atsiduoti taip, kad ir tu man atsiduotum, ir žinoti, kodėl, — nes moterim tapau.

O jei ne? Jei niekada nebūčiau moterim tapusi?

Ar mylėtum mane? Ar geistum manęs? Ar neieškotum kitų, kurias galima patenkinti ir pačiam pasitenkinti — be meilės, be šilumos, be artumo, tik tam sykiui.

Ar sentume kartu, tebemylėdami kits kitą?

O tu klausi, kas buvo tada.

Negi svarbu. Gal ir nebuvo nieko. Ir nebuvo, nieko nebuvo, nieko kito nebuvo, tik tu vienas — visą gyvenimą. Tai kam klausti?

Todėl, kad tas paukštis, tas mėlynas paukštis pasirodė ir išnyko, praskriejo ir dingo krūmuose aname upės krante? Mėlynas paukštis, kurs taip retai pasirodo, kurs laimę neša. Kurio, sako, ir nėra visai. Bet jei pamatai — laimingas būsi.

Ir stovime mudu abu apsikabinę ant kalvelės upės pakrantėje, ir upė vandenis neša, ir krūmokšniai kužda, erzindamiesi, kad mėlynąjį paukštį pagavo ir paslėpė nuo mūsų, vos tik parodę, įtikinę, kad yra, kad skraido padangėse ir virš upių laimę nešantis mėlynasis paukštis.

Va, pažiūrėjome kits į kitą ir nusišypsojome viens kitam, paukštį tą pamatę, ir dar stipriau apsikabinome.

Tai kam beklausti, Dieve mano, na, kam klausti, kas buvo prieš tiek daug metų.

Gal mėlynasis paukštis tau lakštingalas priminė? Bet juk lakštingala pilkas, mažas negražus paukštelis, ir neatpažintum pamatęs, jei tylėdamas praskristų.

Kaip tada, tą trumpą naktį, kai bridome per pilką, sidabrinį, mėnulio nušviestą šilą, ir jokio paukščio nepamatėme.

Lakštingalų klausytis reikia.

Tiesa, kad trumpiausią metų naktį jos nuostabiai suokia.

Mes ėjome visu būriu, išsisklaidę, ėjome nesustodami šviesioje mėnulio prieblandoje, lyg sapne, ir nežinojau, nesupratau tada, ar taip iš tikrųjų yra, taip netikra buvo viskas aplinkui, lyg pasakoj, nes jis apkabino mane, ne — apglėbė, ne — apsiautė, apsupo kaip tas lakštingalų suokimas, kai nejauti apglėbiančių rankų, bet žinai, kad jos yra, nors nežinai, gal ir neprisilietė prie tavęs visai, ar prisilietė?

Lakštingalų balsai apglėbė mane tą naktį jo rankomis lyg šydu, nuo žemės atplėšė ir nunešė į nežinią, kurioje nieko nebuvo daugiau, tik jis vienas, vienintelis, artimas lyg tu pats sau, ir aš pirmą kartą gyvenime nesigėdijau nieko, nuoga, nes buvau nuoga, nes visa kūno oda jutau jį, irgi nuogą, visą nuogą, nors drabužiai tebedengė mus abu.

Ir moterim tapau.

Kodėl kiekviena odos raukšlele jutau jo lūpas ir jo kūno odą, jei stovėjome nekrusteldami, nejudėdami, gal net nepalietę vienas kito?

Ar palytėjome kits kitą?

Neprisimeni?

Argi kitaip viskas buvo?

Juk po to tave mylėjau nesigėdindama, argi nežinai, juk žinai. Mylėjau, myliu ir mylėsiu, jei neatstumsi staiga, užmiršęs per tiek metų aną naktį, trumpą tokią, kaip pasaka, kaip mėlynasis paukštis, kurs švystelėjo ir dingo, ir nesvarbu juk kad dingo, svarbu, kad pasirodė mums, kad pamatėme jį abu — mes abu — tada ir dabar, ant šito upės kranto stovėdami apsikabinę.

Tad ko beklausi, kas buvo kažkada.

Ar buvo.

Gal nebuvo niekada.

O jei buvo — ar iš tikrųjų buvo.

Štai ir nebeklausi nieko. Ir gerai. Neklausinėk, ir aš savęs neklausinėsiu.

Kam?

Kai tu su manim, lakštingalos suokia.

Ar nežinojai?

Tiek metų, — ir nežinojai?

Ar ne mudu išbridome tada į šilą, tą naktį?

Nesvarbu...

Nesvarbu.

Sėskim čia pat, ant kalvelės, ir į upės vandenis žiūrėkim. Kokie galingi tie vandenys, ar ne? Va, ten, — matei? Kaip supliuško pačiam vagos vidury! Kokia didžiulė žuvis! Kokia stipri!

Ir mes kaip tie vandenys.

Juk nepamesi manęs, juk neišeisi.

Ar išeisi?

Ar paliksi mane vieną, vienišą ir mylinčią?

Ne, ne, nesakyk nieko. Aš ir neklausiu, aš taip tik...

Pasėdėkime tyliai, į upės vandenis žiūrėdami, ir nesakyk nieko, tylėkim, tššš...

Tššš!

Ar girdi? Ar ir tu girdi? Ar tikrai girdi? Ar tik atrodo man?

Lakštingala suokia!

Lakštingala suokia...

Lakštingala suokia.

Laikas bėga tekinas

(Atkelta iš 3 psl.)

pamilę vaikų teatrą. Net ir teatro šeimininkas, Kauno miesto savivaldybė, nenorėjo steigti Didžiajam teatrui konkurento. Reikėjo rasti kokį kompromisą. Stasys Santvaras ir tą rado. Jis neatsisakė rengti vaidinimų vaikams, bet ėmė ieškoti veikalų ir paaugliams, ir jau subrendusiam jaunimui. Paaugliams greitai rado Stasiaus Būdavo "Laukų berniuką", o subrendusiems, kartu ir jauniesiems, Kazio Jurašūno "Eglę, žalčių karalienę", G. Hauptmano "Hanelę". Tuose veikaluose, ypač paskutiniajame, aktoriai ne tik nusiėmė kaukes, bet turėjo kur ir savo vaidybinius sugebėjimus parodyti. Keičiant vidinę teatro struktūrą, reikėjo keisti ir vardą. Kiek atsimenu, pats Santvaras jį ir Jaunuoju dramos teatru pavadino.

Tiek rūpesčių turėdamas, rodos, nebegalėjo ir kuo kitu besirūpinti. O jis matė ir plačiau. Vokiečių okupacijos metais kultūrininkams nebuvo lengva verstis. Stasys buvo labai pamėgęs jauną labai gabų dailininką Kasiulį, kuris, jo turimom žiniom, tikrai sunkiai vertėsi. Stasys ir įkalbėjo burmistrą, kad Jaunojo dramos teatro atidarymo proga padovanotų teatrui Kasiulio paveikslą. Burmistras nesispyrė ir nupirko didelį paveikslą, kiek galiu atsiminti — "Išsilaisvinimą", vaizduojantį iš kalėjimo (bolševikų) išsilaisvinančius kalinius. Įdomu būtų sužinoti, ar tas paveikslas ir dabar tenai tebekabo? O jeigu nebekabo, tai kur jis yra? Įdomu, nes paveikslas tikrai buvo geras.

Jaunojo dramos teatro reikalai Santvaro vadovybėje riedėjo taip, jog atrodė, kad geriau ir nebegali būti. Bet tik taip atrodė. Vieną dieną atėjo pranešimas, kad teatrą perima profesinės sąjungos. Ne tik mūsiškį, bet visus Lietuvos miestų savivaldybių žinioje esančius. Vokiečių okupacijos metu daugelis didesnių miestų savivaldybių globojo tokius teatrus, o juose telkėsi nemažas skaičius dirbti ir kariauti pajėgaus jaunimo. Vokiečiams tai buvo rakštis akyje. Jie ir atsiuntė jauną vyrą į profesinių sąjungų centrą Kaune, kad visus tokius teatrus perimtų savo žinion. Užėjau į profesines sąjungas sužinoti, kaip ateity tokių teatrų reikalai bus tvarkomi, kas mokės algas, ir sužinojau: algas turi mokėtis pats teatras, nes profesinės sąjungos tam reikalui pinigų neturi ir nenumato skirti. Jos tik kontroliuos teatro repertuarą ir kitokią jo veiklą. Vadinasi, prie karinės cenzūros dar atsiras ir kitokia, greičiausiai kultūrinė cenzūra. Dėl cenzūros dar galima būtų manytis, bet be pinigų teatras, toks, koks tada buvo ir ypač toks, kokį planavo ateičiai, išsilaikyti negalės. Tuo metu jame jau dirbo daugiau negu pusantro šimto žmonių (aktoriai, orkestras, techniškas personalas), Jonui Švedui teatran atėjus, pradėjom galvoti ir apie savo chorą. Teatras vien savo pajamų jokiu būdu negalėjo sutelkti visų algoms. Vokiečių tikslas buvo labai aiškus: negalite išsimokėti, užsidarykite. Vokietijoje ir fronte darbo duosim visiems.

Ieškodamas užtarimo ar bent gero patarimo, perėjau nuo Juozo Švaisto, tada švietimo ir kultūros reikalų referento vyriausio tarėjo įstaigoj, per visus kitus ligi paties vyriausio tarėjo Kubiliūno, bet niekur negavau nei vieno, nei kito. Iš visur susidariau įspūdį, kad taip vokiečiai nenori, taip tegu ir būnie. Dėl tokio mažo nieko neverta jų nė erzinti Man teatras neatrodė mažas niekas. Tam pusantro šimto žmonių jis tikrai nebuvo mažas niekas, bet ką galėjau aš menkas valdininkėlis padaryti, kai taip aukštai sėdį žmonės nieko negali ir net nenori galėti. Išėjusiam iš Kubiliūno nei iš šio, nei iš to švystelėjo keista mintis: kažin kad pamėginus pažaisti prieš vieną vokietį su kitu vokiečiu. Tuoj susigaudžiau burmistrą Kenstavičių, išsakiau, kaip viskas yra, ir paklausiau, ar tuo reikalu sutiktų eiti pas miesto komisarą. Jis net nemirktelėjęs sutiko. (Kas kaip bekalbėtų apie jį, bet lietuviškam reikalui Kenstavičius į savo kiautą nesusitraukdavo. Ta pačia proga prisiminsiu ir kitą, turbūt labai mažai kam težinomą faktą: Dr. Vinco Kudirkos biblioteka tapo nesunaikinta tik per jo drąsų ir sumanų įsikišimą). Sutikti sutiko, tik priminė, jog būtų gal stipriau, kad ir pats teatro direktorius eitų kartu. Santvaras irgi sutiko net neabejodamas. Tada paruošėm memorandumą, išdėstėme, ką teatras daro Kauno miestui ir net patiems vokiečiams. Mūsų personalas aptarnavo ir vokiečių Soldaten teatro vaidinimus kareiviams tose pačiose patalpose..

Kai memorandumas buvo gatavas, Santvaras jį pasirašė, pakėlė akis į mane ir pasakė: "Jurgi, juk jeigu anie kada sugrįš, tai už tokį raštą mane tikrai pakars". "Jeigu tave kars, eisiu kartu ir aš", atsimenu, pasakiau. Laikas nusprendė savaip. Anie sugrįžo, bet karti neturėjo ko, nes ir Stasys, ir aš pats anksčiau išėjom. Ir išėjom ne dėl kokio rašto, bet dėl daug svarbesnių dalykų.

O raštas padėjo. Komisaras perskaitęs supyko tik ne ant atnešusių, bet ant ano jauno vokiečio, kuris be komisaro žinios ėmė šeimininkauti "jo" mieste. Nežinau, kas atsitiko su kitų miestų teatrais, bet mūsiškis pasiliko nepaliestas ligi pat galo. Tik pats Santvaras nepaliestas nepaliko. Netrukus po to jį pasišaukė vienas iš vokiečių propagandos pareigūnų, apkrovė propagandiniu šlamštu ir pareikalavo, kad teatras tuoj pradėtų juos vaidinti. Bet Santvaras nebūtų Santvaras, jeigu ir čia nebūtų radęs spragos išlįsti. Jis propagandininkui išdėstė, kad teatras jau anksčiau tuo pasirūpino, kad kartu su visa Vokietija švenčia Gerhardo Hauptmano 80 metų sukaktį, labai susikaupę stato jo "Hanelę" ir bent tuo kartu jokių kitų darbų užsikrauti negali.

Tai tik pora epizodėlių iš ilgo Stasio gyvenimo ir šakotos jo veiklos. Didelį įnašą įneštų mūsų kultūros istorijai, jeigu ir kiti jo draugai ir bendradarbiai pabarstytų mūsų spaudoje daugiau tų susilietimų su sukaktuvininku Stasiu Santvaru, nes tokių atsimintinų momentų turėtų būti daug.

Maldi Kirschhoff — Etniškieji prisiminimai
Iš estų dailininkų darbų pabaltiečių parodoje, Kultūros židiny, New Yorke (Nuotr. V. Maželio).

PABALTIEČIŲ PARODA NEW YORKE

1977 metais pirmąja pabaltiečių dailės paroda buvo pradėtas šių trijų tautų kultūrinis bendradarbiavimas. Ši — metinė, veikusi Kultūros Židiny gegužės 8-9 dienomis, buvo lyg savotiška ataskaita už penkerių metų darbą.

Savo kūrinius eksponavo net 39 dailininkai: septyni estai, penkiolika latvių ir septyniolika lietuvių. Buvo malonu įsitikinti, kad į „Baltia" susibūrė nemaža grupė talentingų žmonių.

Manau, kad tikslingiausia būtų ilgiau sustoti ties lietuviais. Šį kartą lietuviams atstovavo trijų grupių dailininkai.

Pirmąją grupę sudarė dailininkai, gimę Lietuvoje, ten pradėję savo kūrybinę veiklą ir tik po karo atvažiavę į Ameriką. Tapytojų tarpe bene ištikimiausias lietuviškai mokyklai Juozas Bagdonas, mokyklai, kuriai priklauso tokie dailininkai, kaip Vienožinskis, Gudaitis. Parodoje buvo išstatyti du abstraktūs dailininko darbai, nuostabiai gražaus žalsvai rudo kolorito, kurį mes sutinkame senoviniuose audiniuose ir pačioje Lietuvos gamtoje.

Senas tautines grafikos tradicijas, susiformavusias dar 1930 m., atspindi Vytauto Igno kūryba. Nežiūrint į aplinkos veiksnius, dailininkas išliko ištikimas sau, sukūręs tvirtą, nepakartojamą savitą stilių.

Dailininko Vytauto Jonyno šiemet į parodą nepakvietė. Savo padėkomis ir reveransais komunistų partijai, jis sukompromitavo ne tik Amerikos lietuvius, bet padarė gėdą ir Lietuvoje gyvenantiems dailininkams.

Antroji didžiausia grupė, išaugusi ir susiformavusi Amerikoje. Šie dailininkai jau nesistengia išlaikyti lietuviškumo, kiekvienas turi savo individualią orientaciją.

Bene labiausiai dėmesį patraukia moderniški Giedrės Montvilos darbai. Būtų netikslu pasakyti, kad dailininkė taip ir piešia stiklines figūrėles, greičiau ji piešia mistinę šviesą, sklindančią per stiklą.

Grafikas Romas Viesulas eina abstraktaus modernizmo keliu, savo mintis ir jausmus išreikšdamas per liniją bei spalvinius plėmus.

Trečią grupę sudaro dailininkai, neseniai atvykę iš Lietuvos. Gal šiek tiek paradoksu, bet šie dailininkai anaiptol neatrodo provincialiai savo kolegų tarpe.

Žiūrėdami į Vlado Žiliaus drobes, galėjome gėrėtis aukščiausiu meistriškumu. Naudodamas didžiulę spalvinę gradaciją, dailininkas išgauna nepaprastą darbų muzikalumą. Iš pirmo žvilgsnio laisva kompozicija, geriau įsižiūrėjus, pasirodo kruopštaus ir ilgo apmąstymo rezultatas. Reikia virtuoziškai valdyti piešinį ir formą, kad sugebėtum su tokiu lengvumu juos įpinti į abstrakčią drobės visumą.

Grafiką atstovavo Paulius Lantuchas. Jis rodė du didelio formato vario raižinius.

Ta pačia proga norėtųsi paminėti, kad tėvynėje Pabaltijo dailininkai irgi rengia meno bienales. Nesigiriant galima pasakyti, kad pabaltiečiai yra stipriausi Sovietų Sąjungoje. Kova prieš soc. realizmą ir dailininko garbės išsaugojimas padeda sukurti aukštos meninės vertės darbus. Ir jų, ir mūsų parodos turi vieną tikslą — išsaugoti trijų tautų invidualumą ir savo vietą pasaulinėje meno istorijoje.

Zina Lantuchienė

Danguolė Raugaitė — Trys kartos
Iš pabaltiečių parodos Kultūros židiny, New Yorke. (Nuotr. V. Maželio)

Prof. Genys paskirtas į viso šio krašto mokslinį komitetą

Dr. Jonui Geniui, Marylando universiteto profesoriui, iš Baltųjų Rūmų pranešta, kad jis yra paskirtas į viso krašto augalų genetikos turtų komitetą — National Plant Resources Board. Agrikultūros departamento sekretorius dr. J. Block atsiuntė specialų atestatą, kur rašoma, kad, dirbdamas šiame komitete, dr. Genys pasitarnaus visos Amerikos ir visos žmonijos gerovei. Taip pat sveikino JAV prezidento įstaigos specialus direktorius dr. M. Farrell ir Marylando universiteto prezidentas dr. J. Toll. Į komitetą buvo parinkti žymiausi federalinės valdžios, valstijų ir korporacijų mokslininkai. Dr. Genys reprezentuos valstybes, bet tik penkių valstijų mokslininkai buvo pakviesti atstovauti visoms 50 valstijoms. Komitetas turės lemiamą įtaką, nustatant gaires, kaip ir kur bus panaudoti milijoniniai fondai augalų apsaugai ir moksliniams tyrimams. Taip pat šis komitetas rūpinsis reprezentuoti Ameriką, kooperuojant su kitais pasaulio kraštais.

Pirmame šio komiteto posėdyje dr. Genys skaitė paskaitą, pavadintą "Dendrogenetinių turtų apsauga, tyrimai ir panaudojimas". Po jo paskaitos buvo priimta rezoliucija įsteigti visos Amerikos dendrogenetikos komitetą. Užmojui realizuoti buvo pakviestas dr. Genys ir dr. S. Krugman (tyrimų vyriausias direktorius). Susirinkime be komiteto narių dalyvavo specialūs atstovai iš Mokslo akademijos, Rockefellerio fundacijos ir Valstybės departamento. Po šio susirinkimo, Amerikos Balso tarnautojas Jurgis Bradūnas turėjo su dr. Geniu ilgą pasikalbėjimą, kurį perdavė tiesiog į Lietuvą.

Dr. Genys pasiekė aukščiausią savo profesijos laipsnį, atsirasdamas šalia kitų mokslininkų, kurie nustato viso krašto mokslines gaires. Cumberland News (4.8.82) iškėlė šį faktą, pirmuose puslapiuose duodamas antraštes, "Genys named to Scientific Board" ir "White House names Genys to National Scientific Board". Ten rašoma, kad dr. Genys baigė mokslus Lietuvoje, Vokietijoje ir Amerikoje, yra parašęs apie keturiasdešimt mokslinių straipsnių. Pernai buvo pakviestas į Japoniją, kur pasauliniame kongrese skaitė paskaitą. Šiemet yra pakviestas skaityti paskaitas dviejuose pasauliniuose kongresuose Vokietijoje (Hamburge ir Kasselyje).

Būdamas Japonijoje, dr. Genys turėjo progą asmeniškai susitikti ir pasikalbėti su būsimu Japonijos imperatorium princu Akihito ir su princese Michiko. Jo nuotrauka su princese buvo Cumberland News puslapiuose ir buvo aprašyti jo kelionės į Japoniją įspūdžiai ir atlikti darbai.

Lietuvių visuomenė žino apie dr. Genio atliktus ir atliekamus darbus įvairiose lietuvių organizacijose. Šiuo metu jis atstovauja abiem didžiausioms Amerikos lietuvių organizacijoms, Amerikos lietuvių Tarybai ir JAV Lietuvių Bendruomenei, kaip abiem priimtinas Lietuvos Atstovybės Rūmų restauravimo pirmininkas. 1973 m. dr. Genys buvo IV Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Seimo Komiteto pirmininkas. Taip pat buvo Lietuvių Tarybos atstovas Helsinkio ir Madrido konferencijose.

Mokslinio kongreso metu Japonijoje prof. dr. J. Genys kalbasi su sosto princese Michiko, kuri greit bus Japonijos imperatorienė.

Šviesaus pesimizmo filosofas

(Atkelta iš 2 psl.)

1963 m. išspausdintas jo lyrikos rinkinėlis, kaip ir pomėgis groti fleita, patvirtina, kad pesimisto širdyje ruseno didelis jautrumas, švelnumas.

Hedenius užsienyje mažai žinomas, nors su paskaitomis lankėsi Danijoje, Suomijoje, Amerikoje, Afrikoje. Jo raštai prieinami tik tiems, kurie skaito švediškai. Visiškai jis nepažįstamas lietuviams. Jo nemini jokia lietuviška enciklopedija (nelabai jį galima užtikti ir kitų tautų enciklopedijose: tokia jau mažųjų tautų kalbomis rašančiųjų dalia būti žinomu tik saviesiems).

Reikia pažymėti, kad su jo mirtimi švedai neteko savo žymaus mąstytojo ir kūrėjo, o pabaltiečiai nuoširdaus bičiulio: Hedenius ne viena proga yra viešai pareiškęs savo prielankumą pabaltiečiams ir jų laisvės bylai.

Dailininkė Linda Kristina Beresnevičiūtė

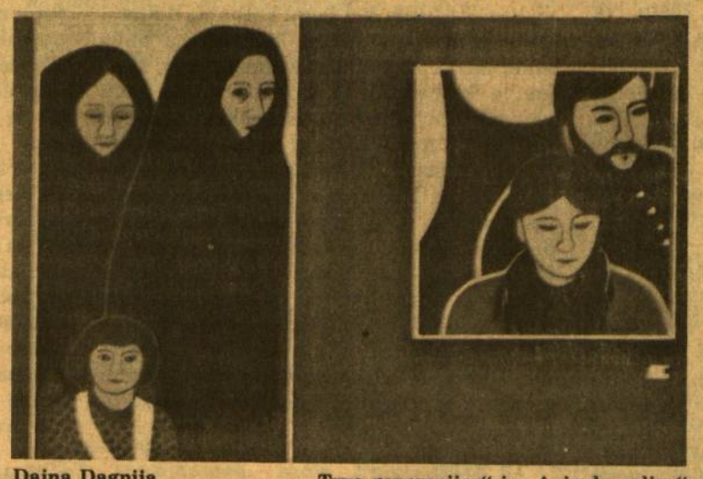

Daina Dagnija — „Trys generacijos" ir „Apie du polius"
Iš latvių dailininkų darbų pabaltiečių parodoje, Kultūros židiny, New Yorke. (Nuotr. V. Maželio)

NAUJI LEIDINIAI

• **BRIDGES, Vol. 6, No. 4, April, 1982.** Lithuanian - American Newsletter. Leidžia Lithuanian - American Community of the USA, Inc. Redaktorius — S. Goštautas, 12 Woodridge Rd., Westwood, MA 02090. Administracija: Bridges, 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207. Metinė prenumerata — 5 dol.

Informuojama apie gegužės mėnesį vykstančius LB rinkimus, trumpai pristatomi iškilūs lietuviai — solistas Arnoldas Vokietaitis, rašytoja Birutė Pūkelevičiūtė, režisierius Jonas Jurašas. Paminima įvairios kongresinės reakcijos Lietuvos reikalu.

• **EGLUTĖ, 1982 m. gegužio mėn.** Lietuviškas mėnesinis laikraštėlis vaikams išeivijoje. Leidžia ir spausdina Nekaltai Pradėtosios Marijos seserys. Vyr. redaktorė — sesuo O. Mikailaitė. Administratorė — Danguolė Sadūnaitė. Adresas: Immaculate Conception Convent, Putnam, Connecticut 06260.

Gegužio mėnesio numeris, kaip ir galima tikėtis, skirtas Motinos Dienai — tik šį kartą prie temos prieinama šviežiai — žaismingai, nepertemptai ir su humoristiškom iliustracijom. Gamtos ir aplinkos skyriuje rašoma apie retus Australijos paukščius. Mažiesiems turėtų ypač patikti Liudos Gudelienės vaizdelis "Stebuklinga žaislų krautuvė", parašytas su tikra įžvalga. Tokios rūšies humoristines situacijas mūsų jaunieji vertina. Net keturi puslapiai skirti pačių skaitytojų kūrybai — eilėraščiams, rašinėliams, švelniam juokui.

• **VYTIS, Vol. 68, No. 5, May - Gegužė, 1982.** Lietuvių ir anglų kalba Lietuvos Vyčių — Knights of Lithuania leidžiamas mėnesinis žurnalas. Vyr. redaktorė — Aldona Ryan, 6591 McEween Rd., Centerville, OH 45459. Administracija: 2524 W. 45th St., Chicago, IL 60632. Metinė prenumerata — 8 dol.

Išskirtinis dėmesys rodomas paskelbtiems lietuviškųjų parapijų metams (Kun. Stasys Raila, "Vyčiai-vytės — lietuviškųjų parapijų stiprintojai"). Rašoma apie žodžių darybą lietuvių kalboje, tautinius drabužius, valgius. Plačiai informuojama apie skyrių veiklą.

Naujiena "Galerijoje"

Nuo birželio 1 iki 20 d. vykstančioje grupinėje parodoje "Galerijoje" 744 N. Wells St., Chicago, savo darbus išstatė pas lietuvius pirmą kartą pasirodanti, bet amerikiečių tarpe jau pasižymėjusi lietuvė dailininkė Linda Kristina Beresnevičiūtė. Gimusi Toronte, Kanadoje 1951 m. dailės mokslus ėjusi Windsoro ir Pietinio Illinojaus valstybiniame universitete, parodose dalyvauja nuo 1972 metų. Jos darbų recenzijas spausdino "The New Art Examiner", "Chicago Sun-Times" ir kiti žurnalai. Jos tapyba pasižymi monumentalumu ir architektūrinių formų paprastumu, lengvai besiderinančiu su dabartinių pastatų erdvės samprata, todėl pirkėjų tarpe yra ir didžiųjų bendrovių ir institucijų atstovai: Art Bank, City of Chicago, Chicago Public Library, Mayor's Office of Employment and Training, Chicago ir kitos.